

3

Wet toezicht gelijke kansen bij werving en selectie

Wet toezicht gelijke kansen bij werving en selectie

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Arbeidsomstandighedenwet en de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs in verband met de invoering van de verplichting om over een werkwijze te beschikken die gericht is op het creëren van gelijke kansen in het proces van werving en selectie en het toezicht daarop (Wet toezicht gelijke kansen bij werving en selectie) (35673).**

De voorzitter:

Aan de orde is de eerste termijn van de behandeling van het wetsvoorstel 35673, Wijziging van de Arbeidsomstandighedenwet en de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs in verband met de invoering van de verplichting om over een werkwijze te beschikken die gericht is op het creëren van gelijke kansen in het proces van werving en selectie en het toezicht daarop, kortweg de Wet toezicht gelijke kansen bij werving en selectie.

Ik heet de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van harte welkom in de Eerste Kamer.

De beraadslaging wordt geopend.

De voorzitter:

Ik geef het woord aan mevrouw Van Wijk voor haar maiden-speech.

Mevrouw Van Wijk (BBB):

Voorzitter, dank voor het woord. Het is een grote eer hier te mogen staan en mijn maidenspeech te houden. Een warm woord van welkom aan de collega's, aan iedereen in dit huis van de Eerste Kamer, aan Nederland en aan die enkeling die nu zijn wekker zet om midden in de nacht mij aan te horen; dank je wel, Robbert.

Mijn speech is opgebouwd uit drie delen: een deel met een persoonlijke insteek, een algemeen-politieke opvatting en ten derde zal ik uiteraard ingaan op de Wet toezicht gelijke kansen bij werving en selectie.

Persoonlijk. Ik had vier jaar geleden niet kunnen denken of durven dromen op deze plaats BBB te mogen vertegenwoordigen. Ik ben al sinds mijn vroege jeugd politiek actief, geïnteresseerd en geïnspireerd door de VVD. Mijn vader, een echte KVP'er, vond het maar niets dat zijn 14-jarige dochter achter het nieuwe geluid van Wiegels ging staan. Er waren felle discussies aan de keukentafel. En ja, wat krenkte ik mijn vader toen ik voet bij stuk hield en er een VVD-poster voor mijn slaapkamerraam moest hangen. In hetzelfde huis hing een paar ramen verder een CDA-poster; toen een mooie coalitie.

Een eerste kennismaking met BBB vond plaats in 2019. Ik volgde Caroline van der Plas. In augustus van dat jaar werd duidelijk dat er een politieke partij werd opgericht, een

partij waarin "gewoon" de maatstaf werd en "verbinding" het werkwoord. 16 oktober 2019 was tekenend, een dag die ik nooit vergeten zal. Het BoerBurgerBoek werd gepresenteerd in Deventer. Ik was nog niet zo heel vaak in Deventer geweest. Ik ging erheen en kende er niemand, maar voelde me gelijk thuis. Het was een warm welkom. Er waren gedeelde zorgen over de grote kloof tussen Den Haag en het platteland en de kloof tussen de politiek en de gewone man en vrouw. Er was gedeelde trots op de schoonheid van het platteland. Mooie mensen voelden dezelfde uitdaging: hoe brengen we ons geluid en gevoel verder?

Ik reed vanuit Deventer naar huis, naar het westen, naar het mooie Oudewater. Toen ik terugreed, kwamen mij honderden trekkers tegemoet. Het was namelijk de tweede dag van de boerenprotesten. Zij kwamen terug van het Malieveld, ik ging naar het westen. Onze wegen kruisten elkaar tientallen kilometers lang op de A1. De emotie die ik toen voelde, voel ik nog. Ik voel nog dezelfde overtuiging van dat ogenblik. Ik moet me sterk maken voor de boeren en burgers, voor de waardes van het platteland van Nederland. Ik moet me sterk maken voor de verbinding tussen stad en platteland, het platteland weer een stem geven, weer hoop en een gezicht geven. Ik sloot me aan bij de kleine club van BBB. Met 26 man hebben we ons voorbereid op de Tweede Kamerverkiezingen in 2021. 26 man! We hadden allen dezelfde drive, hoop, hetzelfde enthousiasme en geloof. We haalden één geweldige zetel. Daarom ben ik trots dat ik vandaag hier mag staan.

Het tweede gedeelte gaat over zorgen. We leven in een geweldig land; laat dat helder zijn. We leven in een geweldig Nederland. We moeten zorgen dat het zo blijft. Ik maak me zorgen en dan zijn de zekerheden van vandaag geen vanzelfsprekendheid meer. Ik maak me zorgen over de complexe overheid, de gestapelde en conflicterende regelgeving. De regelgeving is gebaseerd op wantrouwen in plaats van vertrouwen. Ik maak me zorgen over de verharding van de samenleving, het gebrek aan gemeenschapszin, de kloof tussen overheid en burgers. We communiceren niet meer met elkaar en als we dat wel doen, is het in onbegrijpelijke taal. Laatst werd, in gesprek met het UWV in de commissie SZW, nog bevestigd dat de brieven van het UWV onleesbaar zijn. Caroline van der Plas zei tijdens de HJ Schoo-lesing: "We spreken wel, maar praten niet. We horen wel, maar luisteren niet. We horen wat er gezegd wordt om snel venijnig te reageren, maar we luisteren niet." Het zijn monologen over en weer en de dialoog ontbreekt. Ze zei: "We spreken om ons gelijk te bewijzen, maar praten niet. Stemmen verstommen en zo sterft een democratie."

Voorzitter. Ik maak me zorgen. Mijn grootste zorg is de voedselvoorziening. Hoe kunnen we onze kip met de gouden eieren slachten? Margaret Thatcher zei ooit in het Engels: het kan zijn dat het de haan is die kraait, maar het is de kip die de eieren legt. De kip zijn wij aan het slachten. Onze boeren, onze voedselproducenten wordt het ondernemen onmogelijk gemaakt. Voedsel is het goud van de eenentwintigste eeuw. We hebben in Nederland vruchtbare grond en de beste boeren van de gehele wereld. Partijen die als doel hebben onze voedselproductie te verminderen, zetten de vrijheid en veiligheid van Nederland en de welvaart en het welzijn van Nederland op het spel. Rob de Wijk, veiligheidsexpert, bevestigt mijn zorg. Ik citeer: "De landbouw is een cruciale, geopolitieke troef. Nederland en Europa moeten deze meer inzetten. Maar weinig mensen realiseren zich goed welke rol Nederlanders spelen in het

internationale voedselsysteem. Het gaat niet alleen om de hoeveelheid voedsel die we hier produceren, maar zeker ook om de kwaliteit ervan, de kennis en absoluut de innovaties die wij hier de afgelopen tientallen jaren hebben mogen ontwikkelen."

Voedsel is een politiek pressiemiddel. Kijk naar de graancrisis die door Poetin is gecreëerd. China is niet in staat zijn eigen bevolking te voeden. Nederland moet het voortouw nemen in Europa en wederzijdse afhankelijkheden creëren met bijvoorbeeld China. Zo kan de voedslexport worden gebruikt om een gelijk speelveld af te dwingen. Dat vereist een andere manier van denken. Hoe vergroening in Europa wordt ingericht, leidt tot zo'n 20% minder voedselproductie. De Farm to Fork-strategie staat haaks op meer Europese autonomie, "een gevaarlijke ontwikkeling", aldus De Wijk. Precisie landbouw en -technologieën kunnen de natuur goed beschermen. Wat op dit moment gebeurt, is dat deze innovaties worden geremd door regels. Hierdoor verliest Nederland aan positie en "het ergste is dat dit niemand lijkt te interesseren", aldus De Wijk.

Een ander zorgkind is de discussie over stikstof, "een doorgeslagen modellenwerkelijkheid", aldus ook minister van Landbouw Adema. Wetenschapsjournalist Arnout Jaspers noemt de stikstofcrisis "een aaneenschakeling van absurditeiten". Het beste voorbeeld hiervan is de drempelwaarde. Overschrijd je de drempelwaarde voor stikstofuitstoot van 0,07 gram per hectare per jaar, dan krijg je geen vergunningen meer voor evenementen of voor bouwen. 0,07 gram per hectare per jaar, dat is één vogelpoepje! Het is een volstrekt theoretische hoeveelheid, maar die waarde is wel de oorzaak van stagnatie op vele fronten. Jaspers gaat verder: "Het is een juridisch gecreëerde werkelijkheid". In Duitsland en Denemarken zijn deze drempelwaarden duizenden keren hoger.

De strijdkreet van de ecolobby dat de natuur door de stikstofuitstoot op omvallen staat, is onzin. Het is een illusie dat het goed zou gaan met de natuur door precies te sturen op stikstof. "Dit is complete fictie", aldus Jaspers. Andere factoren als waterhuishouding en predatoren zijn meer bepalend voor de kwaliteit van natuur. Wij doen aan industrieel tuinieren. Het is wensnatuur. Men wil de biodiversiteit terug van Nederland rond 1900. Dat is onmogelijk. We hebben drie keer zoveel mensen, veel en veel meer auto's en vliegtuigen. Het is een ideaalbeeld dat niet gehaald wordt. Burgers moeten de discussie terugpakken over welke natuur we willen, waar en tegen welke prijs. Nu zet men in op opkoop en niet op innovaties. Onterecht, want innovaties kunnen de uitstoot nog meer verlagen. Je kunt hogere drempelwaardes gewoon in de wet verankeren en de heilig verklaarde stikstofdoelen kunnen eruit. Dan is Brussel akkoord. Brussel stelt geen eisen aan hoe snel en hoever we onze uitstoot van stikstof verminderen. "De stikstofcrisis", aldus Jaspers, "hebben we onszelf aangedaan". We kunnen haar ook zelf weer oplossen, zonder dat de natuur er slechter van wordt.

Voorzitter. Ik voeg hier nog een eigen voorbeeld aan toe. Door het vervallen van de derogatie moeten boeren in Nederland meer eigen dierlijke mest afvoeren; om hun land toch nog enigszins te kunnen bemesten, moeten zij daarvoor kunstmest aankopen. Dus afvoer van eigen dierlijke mest en aankoop van kunstmest. Vraag mij niet hoe, het is de uitkomst van regelgeving. Mijn zoon is bezig met een stik-

stofkraker. Door het scheiden van de mest en het toepassen van een stikstofkraker kun je zelf kunstmest maken uit dierlijke mest. Eigen kunstmest. Hierdoor kun je de stikstof op je bedrijf reduceren met 80%. Maar in Nederland mag je deze zelf geproduceerde kunstmest niet uitrijden op je eigen land. Elders in de EU wel, maar in Nederland niet. Een duidelijk voorbeeld dat de politiek geen innovatie wil. De boer moet weg.

Voorzitter. Ik maak mij zorgen over de sterk toenemende geluiden over een crisis of oorlog waarbij Europa en Nederland betrokken kunnen raken. Generaal Eichelsheim bevestigde vorige week desgevraagd dat de huidige tijd vergelijkbaar is met 1938 — 1938! — daarbij opmerkend dat onze krijgsmacht er nog lang niet goed voorstaat, dat onze burgers zich nog helemaal niet bewust zijn van dreigingen. Als je vrede wilt, moet je je voorbereiden op oorlog en wij, ons leger, wijzelf, zijn nog lang niet voorbereid. Voedsel is een primaire behoefte. Zie ook de piramide van Maslow. Als er geen voedsel is, heeft de mens geen andere behoeftes. Voedsel is cruciaal. Rob de Wijk waarschuwt: minder voedsel maken is gevaarlijk. Nederland heeft hierin een cruciale rol. Tellen we daarbij op dat in de geopolitieke situatie de crisissen kunnen escaleren, waarbij Europa en Nederland een partij kunnen worden, dan heb ik maar één noodkreet: wees zuinig op de Nederlandse boer, de Nederlandse landbouw.

En nu dan naar het hoofdstuk Wet toezicht gelijke kansen bij werving en selectie. Ik heb het nummer even niet voor me, maar ik moet dat volgens mij noemen. Gelijke kansen op een eerlijke arbeidsmarkt. BBB onderschrijft het belang van gelijke kansen, uiteraard. BBB accepteert geen enkele vorm van discriminatie of racisme. Dit is ook zo verankerd in de Grondwet. Uitsluiting van mensen op de arbeidsmarkt gebeurt soms moedwillig. Werkgevers die onbewust onbekwaam zijn, moeten bewust bekwaam worden. Werkgevers moeten weten wat hun vooroordeel is, wat hun bias is. We hebben allemaal een vooroordeel en dit erkennen en herkennen, helpt ons verder. Bewustwording bij sollicitaties is al op veel plaatsen ondervangen, bijvoorbeeld in de sollicitatiecode van het NVP.

BBB meent dat middels de voorliggende wet een lastige afweging gemaakt moet worden tussen een sympathieke wet enerzijds en de verhoogde regeldruk, sterk verhoogde regeldruk, die deze met zich meebrengt anderzijds, tussen de sympathieke wet enerzijds en het feit dat de werkgever in principe zelf mag uitmaken wie hij als werknemer aanneemt anderzijds. Als bijvoorbeeld een advocaat op de Zuidas meent dat de receptionist geen Saksische tongval mag hebben, als de eigenaar van een Poolse supermarkt alleen maar Poolse sprekende werknemers wenst aan te nemen, als bij gelijke geschiktheid een vrouw de voorkeur krijgt, dan kunnen wij daar met zijn allen alles van vinden, maar dan mag dat. Bewuste keuzes van de werkgever voor werknemers op basis van vaardigheden, op basis van kwaliteiten, voorkeuren, dat kan. Een keuze dat er een klik is met de werknemer, dat de werknemer in de cultuur van de onderneming past, dat is een gerechtvaardigde keuze ongeacht het feit of er een protocol is en wat de uitkomst daarvan is.

Voorzitter. BBB heeft twijfels bij deze wet. Ik ga ze af. Een eerste twijfel is de doelmatigheid. Zorgt deze wet voor bewustwording — want daar gaat het over, hè — bij werk-

gevers? Zorgt deze wet voor bewustwording bij werving en selectie? BBB heeft hierover grote twijfels. Er is daarnaast al eerder door onder andere de Raad van State en het ATR aangegeven dat er onvoldoende is onderbouwd dat de gestelde eisen daadwerkelijk gaan bijdragen aan het gestelde doel. Is deze wet, zo vraagt BBB zich af, niet eerder een papieren werkelijkheid, een afvinklijst, een protocol dat werkgevers moeten volgen, terwijl werving en selectie mensenwerk is?

Een tweede twijfel is de overmatige regeldruk. De wet leidt tot een heel grote, te grote, administratieve lastendruk voor werkgevers, te veel regels: een meldplicht, een vergewisplicht, verankerde procedures, toezicht, handhaving, publicatie van de boete. Dit allemaal om te bereiken dat het bewustzijn van werkgevers nog meer toeneemt. Een bewaartermijn van drie jaar bij de vergewisplicht. De Raad van State zet grote vraagtekens bij de meldplicht. VNO-NCW luidt de noodklok. Ondernemers bezwijken onder de regeldruk. Bedrijven vertrekken uit Nederland. De kranten stonden er de afgelopen weken vol van. De maat is vol. Daar kunnen wij in deze Kamer daadwerkelijk iets aan doen.

Een derde twijfel betreft de handhaving. Het handhaven door de Arbeidsinspectie met een open norm is volgens de Raad van State en het ATR niet aan te bevelen. Voorts meent de Raad van State dat onvoldoende gemotiveerd is dat de Arbeidsinspectie voldoende capaciteit en expertise heeft om naar aanleiding van de ontvangen meldingen handhavend op te treden. BBB meent dat de handhaafbaarheid van deze wet onvoldoende aangetoond is. Deze Kamer gaat ook over de uitvoerbaarheid. BBB twijfelt aan de uitvoerbaarheid van deze wet. Met de Raad van State is BBB van mening dat de Arbowet niet de juiste wet is om het bewustzijn van gelijke kansen bij werving en selectie te bevorderen. De Arbowet ziet namelijk op arbeidsomstandigheden, om de werknemer in staat te stellen veilig en gezond te kunnen werken, en niet op een sollicitatieprocedure. Kan de Arbeidsinspectie de haar toegekende taken wel uitvoeren? Kunnen de intermediairs de hun opgelegde taken conform deze wet wel uitvoeren? Ook hierop is de Raad van State uitermate kritisch.

Er worden ook kanttekeningen geplaatst bij de uitvoerbaarheid door de werkgevers zelf. Volgens BBB is het niet redelijk om kleine ondernemingen met de uitvoering van deze wet op te zadelen. BBB is van mening dat de ondergrens van 25 werknemers per onderneming veel te laag is. 250 werknemers zou een meer passende ondergrens kunnen zijn. BBB vraagt de minister te reflecteren op de doelmatigheid, handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid van deze wet.

De kosten van de uitvoerbaarheid. De inschatting van de kosten geeft volgens BBB niet de realiteit weer. De minister gaat ervan uit dat een onderneming in totaal slechts tien minuten — tien minuten! — zal moeten inzetten voor het doornemen van deze nieuwe wettelijke verplichting. Volgens BBB is dat volstrekt onrealistisch. De kosten van het uitbreiden van de Arbeidsinspectie hebben wij helemaal niet kunnen terugvinden in de stukken. Kan de minister ook hierop reflecteren en een meer realistische kosteninschatting maken?

BBB zet grote vraagtekens bij deze wet, terwijl er volgens BBB een alternatief is om bewustwording bij werving en

selectie na te streven. Het alternatief is namelijk het inzetten van de ondernemingsraad, de or. In de memorie van toelichting wordt op pagina 8 al gerefereerd aan de WOR, de Wet op de ondernemingsraden, en aan de toegevoegde waarde van de or in dit perspectief. BBB is er een voorstander van dat de ondernemer conform de WOR wordt gevraagd een regeling op te stellen waaraan de or als kritisch, onafhankelijk orgaan zijn instemming dient te verlenen. De or kan voorwaarden stellen, monitoren en evalueren. Het is een intern, onafhankelijk orgaan dat dicht bij de ondernemer staat, dat in de onderneming zit met een wettelijke, onafhankelijke basis.

Door de or in zijn kracht te zetten, kunnen bijvoorbeeld de extra acties rondom het inrichten van de Arbeidsinspectie, het opzetten van extra protocollen en extra regelgeving voor met name het mkb achterwege blijven. Deze optie komt ook tegemoet aan de bezwaren van BBB die ik zojuist noemde. De kleinere ondernemingen hoeven dan geen protocollen in te richten. Vergaande eisen als meldplichten, vergewisplichten en publicatieplichten zijn overbodig. Vele miljoenen euro's structureel, zowel voor de overheid als voor het bedrijfsleven, zijn niet nodig. De Arbeidsinspectie kan haar focus blijven houden op de activiteiten waarvoor zij primair is ingericht. Een zware administratieve inrichting met bijbehorende lastige handhaving is voor alle bedrijven overbodig. De or, de ondernemingsraad, wordt in haar kracht gezet. Maar het grootste voordeel van deze optie, is dat het een aanpak is op basis van vertrouwen en niet wetgeving op basis van wantrouwen. Kan de minister reflecteren op het idee van BBB om de or te betrekken bij de intentie van deze wet, bewustwording: een or-regeling op basis van reeds bestaande wetgeving, maatwerk per onderneming? Dat zou de onderhavige wet wellicht overbodig maken.

Voorzitter. Ik rond af en ik heb nog ruim drie minuten. Ik hoop vanaf deze plaats een bijdrage te mogen leveren om de zorgen van Nederland te verlichten. Voedselveiligheid in plaats van honger, vertrouwen in plaats van wantrouwen, ruimte voor burgers en ondernemers in plaats van regelzucht, zodat Nederland het geweldige land blijft dat het is.

Dank u.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Van Wijk.

Mevrouw Van Wijk, mijn hartelijke gelukwensen met uw maidenspeech. Staat u mij toe om iets van uw achtergrond te schetsen.

Naast uw Kamerlidmaatschap sinds 2023 bent u werkzaam bij de Rabobank als senior legal counsel, in mooi Nederlands. U begeeft zich hiermee op het snijvlak van financiering en de juridische impact daarvan. Binnen de Rabobank bent u ook lid van de ondernemingsraad. Niet verbazend. Bovendien heeft u samen met uw man een melkveebedrijf in Snelrewaard.

Toen u Caroline van der Plas in een talkshow zag en later zelf een stoet trekkers zag rijden — u vertelde het ook al — besloot u lid van de BBB te worden. Die boeren kwamen net terug van de tweede demonstratie op het Malieveld, zo zei u. "Dat was zo'n emotioneel moment, dat ik dacht:

hiervoor ga ik het doen, ik ga bij de BBB.", verklaarde u uw overstap. Sinds juni 2021 bent u partijsecretaris van BBB. Vanuit het landelijk bestuur was u betrokken bij de samenstelling van de kandidatenlijst voor de verkiezingen van Provinciale Staten in Utrecht. En daar ging u uiterst secuur mee om. In een interview zei u: "Het moet een breed gedragen lijst worden. Dat is belangrijk." Zelf had u niet de ambitie om op de kandidatenlijst te komen voor Provinciale Staten. In uw woorden: "Ik ben al landelijk partijsecretaris. Dat is een fulltimebaan." En dat werd het helemaal toen u afgelopen zomer ook nog eens de werkgroep leidde die het BBB-programma voor de verkiezingen van november schreef.

Tegen de internationale pers zei u in maart 2023 dat boeren volgens u wanhopig zijn. Wanhoop vanwege jaren van gebrek aan duidelijk beleid en duidelijke wet- en regelgeving omdat ze constant wijzigen, zei u tegen AFP. Welke kant gaan we op, welke waarden verliezen we, vroeg u zich hardop af.

Voordat u lid werd van de BBB was u op lokaal niveau als gemeenteraadslid actief voor de fractie van VVD/D66. U was daar ook fractievoorzitter. Ter gelegenheid van uw overstap naar de Eerste Kamer grapte uw oude fractie: "Na een jarenlange opleiding bij de VVD Oudewater gaat Elly eindelijk op kamers!" Op 13 juni vorig jaar was het zover en nam u uw intrek aan de Kazernestraat.

Nogmaals van harte gefeliciteerd met uw maidenspeech. Ik geef thans de collega's de gelegenheid u te feliciteren met uw maidenspeech, maar niet dan nadat ik u als eerste feliciteer. Dan verzoek ik u zich op te stellen voor het rostrum voor de felicitaties.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De voorzitter:

Ik geef het woord aan mevrouw Vos namens GroenLinks-Partij van de Arbeid.

Mevrouw Vos (GroenLinks-PvdA):

Voorzitter. Ik wil beginnen met een hartelijke gelukwens aan mevrouw Van Wijk voor haar start als senator. Mevrouw Van Aelst wens ik voor haar maidenspeech nu alvast heel veel succes. Ik zal weer met zeer veel belangstelling luisteren.

We hebben het vandaag over een wet waar wij het al vaker over gehad hebben. In de vorige periode hebben wij namelijk een parlementair onderzoek gedaan, gelijk recht doen. Die is bij velen van u bekend. Gelijk recht doen is de titel van het parlementair onderzoek dat wij in de vorige periode hebben gedaan om de pogingen van onszelf, de Eerste Kamer, om discriminatie tegen te gaan, eens te evalueren. Een belangrijke conclusie van dat onderzoek was dat je concreet moet worden als je discriminatie echt wilt bestrijden. Geconcludeerd is ook dat je moet onderkennen — mevrouw Van Wijk zei het ook al — dat je vooroordelen hebt. Iedereen heeft vooroordelen. Wil je voorkomen dat die tot discriminatie leiden, dan moet je daar wat aan doen. Een belangrijke aanbeveling was ook dat je het niet aan de mensen die gediscrimineerd worden, of die dat zo voelen, moet overlaten om zich in te vechten. Een enkeling

lukt dat, maar de meeste mensen lukt dat niet, omdat ze de onderliggende partij zijn.

Als overheid, als werkgever, als organisatie moet je je verantwoordelijkheid nemen om discriminatie te voorkomen. Liberalen en socialisten denken daar hetzelfde over. De wet die wij vandaag bespreken neemt de aanbevelingen over die wij zelf hebben geformuleerd. Er was in 2020 heel brede steun voor de motie-Rosenmöller/Jorritsma-Lebbink, van GroenLinks en de VVD, om dit onderzoek te doen. De motie riep op tot dat parlementair onderzoek. Ook in de Tweede Kamer was er brede steun voor de wet die wij vandaag behandelen, eveneens van links tot rechts, van liberaal tot socialist. Dan ben ik best wel trots op ons parlement, op ons systeem, dat wij individuen recht willen doen. Dat is in heel veel landen namelijk niet zo vanzelfsprekend.

Ons besef van vrijheid, het Nederlandse besef van vrijheid, waar ik ook heel trots op ben, heeft alles te maken met het recht van individuen om zichzelf te mogen zijn, in alle aspecten. Dat schept ook verplichtingen voor de overheid en voor werkgevers om mensen gelijk te behandelen, om daar concreet in te worden en er hun best voor te doen. Het mag namelijk niet zo zijn dat je als 60-plusser niet meer serieus wordt genomen als je solliciteert. Ik richtte in 2004/2005 een vakbond op voor jongeren. Daar meldden zich ook veel ouderen voor aan, die door de zogenaamde Remkesregeling aan de kant waren gezet. Men ging er toen vanuit dat 55-plussers alleen nog bezig zijn met hun pensioen, maar dat is niet zo. Ik kijk dan ook naar de heer Van Rooijen. Als je 55 bent — kijk naar deze Kamer! — ben je in de bloei van je leven, heb je veel ervaring en wil je serieus genomen worden als je op een andere baan solliciteert. Dan wil je niet gelijk aan de kant gelegd worden.

Het mag ook niet zo zijn dat je als vrouw in de vruchtbare leeftijd niet serieus wordt genomen, dat er wordt gedacht dat jij vast de zorg voor de kinderen op je gaat nemen en dat dat jouw functioneren als werknemer in de weg staat. Het mag ook niet zo zijn dat je met een niet-Nederlandse naam minder kans maakt om op gesprek te komen. Ik geef dit jaar op woensdagen les in groep 8 op een school in Amsterdam-West. Die kinderen komen uit Burkina Faso, uit Syrië, Turkije, Marokko, Algerije en Nederland. In die korte tijd dat ik heb staan stuntelen voor de klas — het voorzitten van een klas is echt iets anders dan het voorzitten van de Eerste Kamer — heb ik die kinderen wel een beetje leren kennen, en ook mijn eigen vooroordelen.

Zo sprak ik een paar weken geleden met een Algerijns jongetje. Ze waren bezig met het kiezen van een middelbare school en allemaal schoolbezoeken om tot die keuze te komen. Ik veronderstelde dat hij vast naar een van die heel brede schoolgemeenschappen wilde gaan in Amsterdam-West, net als de andere kinderen in de klas. Maar nee, dat jongetje in zijn hoody vroeg mij: "Mevrouw, wat vindt u eigenlijk de beste categorale gymnasium in Amsterdam, want daar wil ik graag heen." En hij kán daar ook heen, want het bleek dat hij een vwo-advies ging krijgen. Dat was dus mijn vooroordeel, waar ik mij toen van bewust raakte. Het Marokkaanse jongetje met die enorme bril is vastbesloten om naar de school van zijn grote broer te gaan. Op die school staat een enorme voetbalkooi en daar wil hij heel graag heen. Het is een schatje. Hij is vreselijk druk, maar als ik hem staartdelingen laat maken en hij met het puntje van z'n tong uit z'n mond zit te staartdelen, dan zie ik ook